

ἄτρυτος ὁ, Ρόδ.

Ἐκ τοῦ ἀρχ. ἐπιθ. ἄτρυτος.

Ὁδός. Συνών. δρόμος, στράτα.

- **ἄτσα** κατάλ. θηλ. σύνηθ. - ἄτσο οὐδ. πολλαχ.

- ἄτσος ἄρσεν. Κύπρ.

Πιθανῶς Ἰταλ. Πβ. *stramazzo* = εἶδος στρώματος.

Δι' αὐτῆς σχηματίζονται οὐσιαστικά ἐξ οὐσιαστικῶν ἔχοντα συνήθως ἔννοιαν μεγεθυντικὴν ἢ σκωπτικὴν, οἷον: ἄπλωμα - ἀπλωμάτσα, ἄρμαρι - ἄρμαράτσα, κυρὰ - κυράτσα, στρώμα - στρωμάτσα καὶ στρωμάτσο, ἄνθρωπος - ἀνθρωπάτσος, ἄντρας - ἀντράτσος κττ.

ἀτθακάνιστος ἐπίθ. Πόντ. (Τραπ. κ.ά.) ἀκατῶν-σιος Πόντ. (Τραπ.) ἀτθακάνιος Ποντ. (Τραπ.)

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *τθακανιστός < τθα-κανίζω, παρ' ὃ καὶ κατθανίζω.

Ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον δὲν ἔσυρέ τις κατὰ γῆς.

ἀτσάκιστα ἐπίρρ. Ἀθῆν. κ.ά. — Λεξ. Δημητρ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀτσάκιστος.

Ἀκάμπτως, ἀλυγίστως ἐνθ' ἄν.: Περιπατάει ἀτσάκιστα.

ἀτσάκιστος ἐπίθ. κοιν. ἀτσάκ'στους Ἡπ. ἀτσάκ'στους Ἰμβρ. ἀτσάκιος πολλαχ. ἀτσάκ'γους Στερελλ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. τσακιστός < τσακίζω. Ἡ λ. καὶ ἐν Ἐρωτοκρ.

Α) Κυριολ. 1) Ἀθραυστος, ἄθλαστος κοιν.: Ἀτσάκιστα ἀμύδαλα-καρύδια-πιπίτα. Χώρια τὰ τσακισμένα ἀπὸ τὰ ἀτσάκιστα. Συνών. ἄσπαστος 1, ἀτσάκωτος 3. β) Ὁ μὴ ἐπιδεκτικὸς θραύσεως, ὁ δυσκόλως θραυόμενος Λεξ. Δημητρ.: Ἀτσάκιστο οἶδερο. 2) Εἶδος χοροῦ Σάμ.

Β) Μεταφ. 1) Ὁ μὴ καταβληθεὶς, ὑγιής, ἰσχυρὸς Ἡπ.: Εἶν' ἀτσάκ'στους ἀνθρουπους. 2) Ὑπερήφανος, ἀλαζών Στερελλ.

ἀτσάκωτα ἐπίρρ. Λεξ. Δημητρ.

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἀτσάκωτος.

Ἄνευ διαπληκτισμῶν, ἄνευ φιλονικιῶν: Δὲ μποροῦν τὰ παιδιὰ νὰ παίζουν ἀτσάκωτα.

ἀτσάκωτος ἐπίθ. σύνηθ. ἀτζάκωτος Πόντ. (Κερασ. Ὁφ. Σάντ. Τραπ.) ἀκάτδουτε Τσακων.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἀμαρτ. ἐπιθ. τσακωτός < τσακώνω, παρ' ὃ καὶ τζακώνω καὶ κατθούνον.

1) Ὁ μὴ συλληφθεὶς, ἀσύλληπτος Λεξ. Δημητρ.: Ἀτσάκωτα πουλλιά. || Παροιμ. Ἀτσάκωτος ὁ κλέφτης ξέρε καὶ φωνάζει. Συνών. ἄπιαστος 3. β) Ὁ μὴ δυνάμενος νὰ συλληφθῇ Λεξ. Δημητρ.: Ἀτσάκωτη ἀλεπού. 2) Ὁ μὴ φιλονικῶν ἢ φιλονικήσας πρὸς τινα, ὁ μὴ περιερχόμενος ἢ περιελθὼν εἰς ἐχθρότητα πρὸς τινα σύνηθ.: Ἀτσάκωτοι φίλοι. Ἀτσάκωτα ἀδέρφια. Ἐκαμαν τὴ μοιρασίᾳ ἀτσάκωτοι.

3) Ἀτσάκιστος Α 1, ὁ ἰδ., Πόντ. (Κερασ. Ὁφ. Σάντ. Τραπ.) Τσακων.: Ἀτζάκωτα εἶναι τὰ τδεραμίδᾶ Ὁφ. Ἐξίε ἀκάτδουτε Τσακων. 4) Ὁλόκληρος, ἄρτιος Πόντ. (Σάντ.)

5) Ὁ μὴ ἐπιπληχθεὶς Πόντ. (Κερασ.)

ἄτσαλα ἐπίρρ. κοιν. ἄτζαλα Πόντ. (Κοτύωρ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ. κ.ά.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. ἄτσαλος. Ἡ λ. καὶ παρὰ Δουκ.

1) Ἀκαταστάτως, ἀτάκτως, ἀρρύθμως, κακῶς ἐνθ' ἄν.: Βιβλία-ἐπιπλά βαλμένα ἄτσαλα. Σπίτι στρωμένο ἄτσαλα. Δουλεύει-περπατεῖ-τρῶει ἄτσαλα κοιν. Ἀτζαλα εὐτάς τὴ δουλείᾳ σ' Κοτύωρ. Ἀτζαλα ἀτράνναν (ἐμεγάλωσαν) Πόντ. 2) Ἀκαλαισθήτως κοιν.: Ντύνομαι ἄτσαλα. β) Ἀδεξιῶς πολλαχ.: Φέρομαι ἄτσαλα. Συνών. ἀδέξια 2, ἀντίθ. ἐ-

πιδέξια. 3) Ἀναιδῶς, ἀνηθίκως πολλαχ.: Τῆς μίλησε ἄτσαλα. 4) Εἰς κακὴν κατάστασιν, κακῶς Θράκ.: Ἀτσαλα εἶναι (ἐπὶ ἀσθενούς).

5) Ἀσώτως, ἀφειδῶς Πόντ. (Σάντ. Τραπ.): Ἀτζαλα κλώσεται (ἀφειδῶς ἐξοδεύει) Σάντ.

6) Ἰσχυρῶς Γβλαχογιάνν. Λόγοι κι ἀντίλογ. 107: Ἀτσαλα μὲ βάρεσες. Συνών. δυνατά.

ἄτσαλαδόπροκα ἢ, ἀμάρτ. ἄτσαλαδόπροκα Κρήτ. (Σητ.)

Ἐκ τῶν οὐσ. ἀτσάλι καὶ πρόκα. Τὸ αδ ἴσως κατ' ἐπίδρασιν τοῦ ἄτσαλαδούρα.

Πληθ., καρφία χαλύβδινα κατασκευαζόμενα ὑπὸ τῶν σιδηρουργῶν διὰ τὴν ἐκάστοτε ἀνάγκην: Ἐκαμε ἄτσαλαδόπροκες γιὰ τ' ἀλέτρι.

ἄτσαλαδούρα ἢ, Κρήτ. (Σητ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀτσάλι.

1) Ἡ διὰ χάλυβος στόμωσις τοῦ στόματος τεμνόντων ὀργάνων καὶ ἰδίᾳ τῆς σκαπάνης: Ὁσαμε ν' ἀποσκάνω τ' ἀδέλφια, ἦκαμα τρεῖς ἄτσαλαδούρες 'ς τὴ σκαλίδα μου. Συνών. ἀτσαλάρισμα, στόμωμα. 2) Ἡ δι' εἰδικῶν καρφίων ἐπίστρωσις τοῦ πέλματος τῶν ὑποδημάτων.

ἄτσαλάκωτος ἐπίθ. σύνηθ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *τσαλακωτός < τσαλακώνω.

1) Ὁ μὴ ἔχων πτυχάς, ρυτίδας, ἐπὶ ὑφασμάτων κττ σύνηθ.: Ἀτσαλάκωτο βιβλίον-παντελόνι-ροῦχο-φουσιάνι-χαρτί κττ. Συνών. ἀμάκ-κωτος 1, ἀμάπ-πωτος. 2) Ὁ δυσκόλως πτυσσόμενος σύνηθ.: Ὑφασμα ἄτσαλάκωτο. 3) Ὁ φέρων ἐνδυμασίαν μὴ ἔχουσαν πτυχάς, τσαλακώματα Λεξ. Δημητρ.: Εἶναι πάντα τῆς ὥρας ντυμένος καὶ ἄτσαλάκωτος.

ἄτσαλαπάτητος ἐπίθ. σύνηθ. ἄτσαλαπάτ'τους βόρ. ἰδιώμ.

Ἐκ τοῦ στερητ. ἀ- καὶ τοῦ ἐπιθ. *τσαλαπατητός < τσαλαπατῶ.

Ὁ μὴ ποδοπατηθεὶς.

ἄτσαλάρισμα τό, Κρήτ. (Σητ.)

Ἐκ τοῦ ρ. ἀτσαλάρω.

Ἀτσαλαδούρα 1, ὁ ἰδ.: Ἤκαμα 'ς τὸ ὑνὶ ἓνα καλὸ ἀτσαλάρισμα γὰ νὰ βαστάξῃ ν' ἀποκάμω τὰ χωράφια (νὰ τελειώσω τὸ ὄργωμά των).

ἄτσαλάρω Κρήτ. ἄτσαλέρνω Κρήτ.

Ἐκ τοῦ Βενετ. *azzalar*.

Στομώνω διὰ χάλυβος σιδηροῦν τι ὄργανον, ἴσον σκαπάνην, πέλεκυν κττ.: Ἀτσαλάρω τὸ ὑνί. Δὲν εἶναι ἄτσαλαριμένη ἢ σκαλίδα καὶ γιὰ 'κεινὰ δὲ σκάφτει.

ἄτσαλζά ἢ, Ζάκ. Κεφαλλ. Σίφν.

Ἐκ τοῦ οὐσ. ἀτσάλι καὶ τῆς καταλ. -ζά.

Τὸ κτύπημα τῆς σφύρας τοῦ πυροβόλου ὄπλου πρὸς ἐκπυρσοκρότησιν ἐνθ' ἄν.: Ὁ Βλάχος τοῦ τρανίξε μὲν ἄτσαλζά καὶ τὴν πρώτη φορὰ δὲν ἔπιασε... τοῦ ἐματατρανίξε καὶ τότε ἢ τουφεκὰ ἐβάρησε εἰς τὰ πόδια του (ἐκ διηγ.) Κεφαλλ. Συνών. τουφεκζά.

ἄτσάλεμα τό, ἀμάρτ. ἄτσάλ-λεμαν Κύπρ.

Ἐκ τοῦ ρ. ἀτσαλεύω. Ἡ λ. καὶ παρὰ Σομ.

1) Πᾶν ἀπόρριμμα, ἀκαθαροσία. 2) Ἡ ἔμμηνος καθαροσία τῶν γυναικῶν. Συνών. ἀτσαλιὰ 9, ἔμμηνα, περίοδο, ροῦχα.

ἄτσαλένιος ἐπίθ. σύνηθ. ἄτσαλένιος βόρ. ἰδιώμ. ἄτσαλ-λένιος Μεγίστ. ἄρσαλένιος Κύπρ. ἄτσαλ-λένος Σύμ. ἄτσαλ-λᾶένος Ρόδ.

